

Biologische boeren in Noord-Holland

Digitale enquête 2012

Annelies Maarschalkerweerd
Stella Blom

RAPPORT

Biologische boeren in Noord-Holland

Digitale enquête 2012

Annelies Maarschalkerweerd
Stella Blom

Amsterdam, 6 februari 2013

Annelies Maarschalkerweerd
Onderzoeker
amaarschalkerweerd@dsp-groep.nl

Stella Blom
Onderzoeker/adviseur
sblom@dsp-groep.nl

foto voorzijde: Dick Boschloo

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Onderzoeksopzet	7
2 Biologische boeren in Noord-Holland	8
2.1 De biologische boerenbedrijven	8
2.2 Behoud van biologisch areaal	13
2.3 De toekomst van de biologische bedrijven	17
2.4 Informatiebehoefte biologische boeren	19

Samenvatting

De provincie Noord-Holland behoort tot de koplopers op het gebied van beleid voor de biologische landbouw. Biologische landbouw is voor de provincie een voorbeeld van de gewenste verduurzaming van de agrarische sector. Dat wil de provincie graag zo houden. Met het project Biologisch Ondernemen Noord-Holland ondersteunt de provincie bestaande en nieuwe biologische bedrijven. En onderzoekt de provincie mogelijkheden voor het beschikbaar krijgen van extra gronden voor de biologische sector.

Binnen het project Biologisch Ondernemen Noord-Holland heeft DSP-groep een digitale enquête uitgevoerd met vragen over de toekomstplannen van de biologische boeren in de provincie. De uitkomsten zijn gebaseerd op een totale respons van 51 biologische boeren uit de provincie Noord-Holland.

De biologische boeren

Het merendeel van de biologische boeren in Noord-Holland bestempelt zichzelf ook als biologisch bedrijf (82%). Het grootste aandeel van de bedrijven bestaat uit melkveehouderijen (42%), akkerbouw (10%) en overige rundveebedrijven (10%). Een kleiner deel van de biologische boeren houdt zich bezig met activiteiten als een opengronds groentebedrijf, fruitbedrijf of opengronds bloemenbedrijf.

In Noord-Holland hebben de aangeschreven biologische boeren in totaal 2.525 hectares land in gebruik. Zij hebben gezamenlijk 1.164 hectaren in eigendom en 1.299 hectaren in pacht. Gemiddeld hebben de biologische boeren 50 hectaren in gebruik, waarvan 24 in eigendom en 26 in pacht. Ongeveer de helft van de boeren heeft een melkquotum en het gezamenlijk quotum ligt op 8.023.827 liter melk, met een gemiddeld quotum van 157.330 liter. Een meerderheid van de biologische boeren onderneemt nevenactiviteiten op zijn bedrijf, het gaat om 72,5% van de biologische boeren. Hierbij valt op dat natuur, zorg en educatie meer voor komt en dat er substantiële aanvullende economische dragers zijn als spin-off van het biologisch ondernemen. Slechts 16% van de biologische bedrijven bevindt zich in een natuurgebied. Een kwart van de bedrijven ligt in een straal van 1 km bij een natuurgebied¹ en meer dan de helft van de bedrijven ligt niet in een natuurgebied (56,9%). Het totaal aantal hectare binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is 657 hectare.

Groeipotentieel biologisch areaal

Om de provinciale areaaldoelstelling van 7% (9.000 hectare) biologisch areaal in 2015 te realiseren, ondersteunt de provincie bestaande en potentiële biologische bedrijven en zoekt ze naar mogelijkheden voor het creëren van extra gronden. De provincie Noord Holland vindt het belangrijk dat bestaande biologisch ondernemers hun areaal gecertificeerd kunnen houden en kunnen uitbreiden.

Noot 1 Ligging van bedrijfsgronden in of nabij een natuurgebied kan betekenen dat er aanvullende eisen aan de bedrijfsvoering of het grondgebruik worden gesteld. Bovendien kunnen er financiële regelingen van toepassing zijn.

Het groeipotentieel van de biologische boeren lijkt groot. Twee derde van de biologische boeren wil haar biologisch areaal graag uitbreiden in de komende 2 tot 5 jaar (622 hectare en 4.380.051 kg melk) en een kwart van de boeren wil een gelijk biologisch areaal behouden. Een goede voorbereiding op de toekomst en de groeiemarkt die wordt voorzien zijn belangrijke redenen om uit te willen breiden. Daarnaast is de passie van de biologische boeren en de wens om de continuïteit van het bedrijf te behouden leidend. Slechts enkele biologische boeren geven aan dat zij areaal willen afstoten in de aankomende 1 á 2 jaar, waarbij het gaat om een totale inperking van 32 hectare.

Toekomstige bedrijfsvoering

Bij meer dan de helft van de biologische bedrijven worden er geen veranderingen in de bedrijfsvoering voorzien. Bijna een derde van de bedrijven ziet op termijn een bedrijfsopvolging (vanuit familie). Enkele bedrijven gaan hun bedrijf op termijn overdragen naar externen en enkele bedrijven besluiten tot bedrijfsbeëindiging in de komende jaren.

De meeste biologische boeren (56,6%) die een bedrijfsopvolging (vanuit familie) voorzien geven aan dat dit over meer dan 5 jaar zal plaatsvinden. De bedrijven blijven na bedrijfsopvolging wel biologisch gecertificeerd. Enkele bedrijven zien de bedrijfsverandering al plaatsvinden in de aankomende vijf jaar. De gemiddelde leeftijd van de bedrijfshoofden is op dit moment 56 jaar, waarbij het oudste bedrijfshoofd in 1947 geboren is en de jongste in 1966. De gemiddelde leeftijd van de opvolgers is op dit moment 24 jaar, waarbij de oudste opvolger in 1978 geboren is en de jongste in 2000.

De enkele boeren die hun bedrijf over willen dragen geven wisselende termijnen aan, waarbij twee van hen geen concrete termijn hebben aangegeven. De bedrijven blijven elk na bedrijfsopvolging biologisch gecertificeerd. Er zijn slechts twee boeren die hun bedrijf willen beëindigen, de een op korte termijn, de ander over meer dan vijf jaar.

Bekendheid website en informatie en ondersteuning

De websites www.groenegronden.nl en www.biologischondernemen.nl zijn voor bijna de helft van de biologische boeren onbekend. Ongeveer 40% van de boeren is wel bekend met (een van) de website(s) en heeft deze ook al eens bezocht.

De biologische boeren staan welwillend tegenover het aanbod van de provincie om hen vanuit het programma Biologisch Ondernemen Noord Holland te ondersteunen met vrijblijvende informatie. De biologische boeren zijn op verschillende momenten in de enquête gevraagd naar hun houding ten opzichte van dit aanbod van de provincie.

Voor 74% van de biologische boeren die in de toekomst graag hun biologisch areaal wil uitbreiden is het interessant om vrijblijvend informatie of ondersteuning te krijgen en voor 3 van de 4 biologische boeren die in de toekomst graag hun biologisch areaal wil afstoten is de informatie en ondersteuning interessant.

Bijna twee derde van de boeren die een bedrijfsopvolging (vanuit familie) voorziet staan welwillend tegenover het aanbod van de provincie om vrijblijvend informatie en ondersteuning te krijgen. Twee boeren geven aan graag gebruik te maken van de vrijblijvende informatie van de provincie Noord-Holland, de andere twee hebben hier geen behoefte aan.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor de Provincie Noord-Holland is de biologische landbouw een voorbeeld van de gewenste verduurzaming van de agrarische sector. Noord-Holland behoort tot de koplopers op het gebied van beleid voor de biologische landbouw. Dat wil de provincie graag zo houden.

De Provincie Noord-Holland wil de concurrentiepositie van de biologische landbouw versterken om daarmee de verduurzaming van de Noord-Hollandse landbouw te verbeteren. Doelstelling is de groei van het areaal biologische landbouw in de provincie tot 7% (9.000 hectare) van het totale Noord-Hollandse landbouwareaal in 2015. Om de biologische landbouwgrond in de provincie te behouden en te versterken, ondersteunt de provincie bestaande en nieuwe biologische bedrijven. En onderzoekt de provincie mogelijkheden voor het beschikbaar krijgen van extra gronden voor de biologische sector. Deze activiteiten vinden plaats in het project Biologisch Ondernemen Noord-Holland.

Waarom deze inventarisatie van de plannen van de biologische boeren en tuinders? De doelstelling van 7% van het areaal biologische landbouw in de provincie Noord-Holland is te bereiken langs twee wegen:

- gangbare bedrijven die omschakelen naar een biologische bedrijfsvoering,
- biologische bedrijven die hun areaal uitbreiden.

Eind 2011 is door het bedrijf PROSU reeds een enquête onder gangbare ondernemers gehouden, onder andere om de kansen voor biologische landbouw in te schatten. Om ook bestaande biologische bedrijven gericht via Biologisch Ondernemen Noord-Holland te ondersteunen bij hun uitbreidingsplannen, is met dit rapport een aanvullende inventarisatie van de plannen van biologische ondernemers uitgevoerd.

Bovendien zijn er ook biologische ondernemers die 'terugschakelen' naar een gangbare bedrijfsvoering. Dit beïnvloed het totale biologische areaal. De provincie Noord-Holland is daarom geïnteresseerd in de kans dat ondernemers 'terugschakelen'.

Tot slot: net als in de gangbare landbouw zijn er ook biologische boeren die stoppen met hun bedrijf. Zij hebben soms de uitdrukkelijke wens dat hun gronden biologisch beheerd blijven worden. Met de uitkomsten van deze enquête kunnen deze ondernemers gewezen worden op de mogelijkheden van behoud van biologisch areaal, zowel door henzelf (extensiveren van het biologische bedrijf, bijvoorbeeld door het opfokken van jongvee voor een andere biologische ondernemer) als door anderen (verpachten/verhuren aan biologische ondernemers, grondfondsen en dergelijke).

1.2 Onderzoeksopzet

In opdracht van de Provincie Noord-Holland heeft DSP-groep binnen het project Biologisch Ondernemen Noord-Holland een digitale enquête opgesteld met vragen over de toekomstplannen van de biologische boeren in de provincie. De enquête onder biologische boeren moet de Provincie inzicht geven op welke manier er kan worden bijgedragen aan het behoud en de uitbreiding van de biologische landbouwgrond in de provincie voor de biologische landbouw.

Er zijn 136 biologische boeren² in Noord-Holland benaderd met een enquêteverzoek, waarin de provincie vragen stelt over de toekomstplannen van de boeren als biologisch boer of tuinder. Op verzoek van de boeren en als zij het aangeven in de enquête, kan de Provincie Noord-Holland of het projectteam van Biologisch Ondernemen Noord-Holland contact met hen opnemen. De enquête is uitgezet in de periode van 1 oktober t/m 18 oktober 2012. De uitnodigingen zijn verzonden op 1 oktober en er zijn twee herinneringsmails gestuurd (8 en 16 oktober).

Respons

De gezamenlijke inspanningen hebben 58 reacties opgeleverd, waarvan 51 enquêtes volledig ingevuld. Alleen de volledig ingevulde enquêtes zijn opgenomen in de rapportage³.

Tabel 1.1 Respons

Aantal benaderde biologische boeren	Respons	%
136	51	38

Noot 2 14 van hen zijn benaderd per post.

Noot 3 Een aantal boeren heeft adresgegevens achtergelaten, maar geen vragen ingevuld. Deze zijn niet meegenomen in analyse en rapportage, maar staan indien nodig nog wel in het ruwe bestand.

2 Biologische boeren in Noord-Holland

2.1 De biologische boerenbedrijven

In de provincie Noord-Holland zijn veel biologische boeren werkzaam (136<). De uitkomsten in deze rapportage hebben echter betrekking op een selectie van de biologische boeren in de provincie en zijn gebaseerd op de respons van 51 biologische boeren die aan de enquête hebben bijgedragen.

Type landbouw en hoofdactiviteiten

Het merendeel van de biologische boeren die aangeschreven zijn bestempelt zichzelf ook als zodanig (82%). Een kleiner deel van de boeren (14%) is biologisch-dynamisch of bedrijft gangbare landbouw (4%).

Tabel 2.1 Soorten landbouw (n=51)

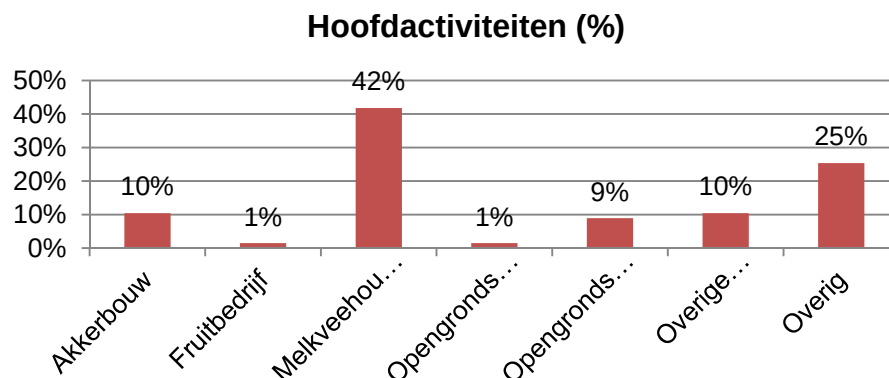
Landbouw	Aantal bedrijven	%
Biologisch	42	82
Biologisch-dynamisch	7	14
Gangbaar	2	4
Totaal	51	100

Een groot deel van de bedrijven wordt gevormd door melkveehouderijen (42%), akkerbouw (10%) en overige rundveebedrijven (10%). Een kleiner deel van de biologische boeren houdt zich bezig met activiteiten als een opengronds groentebedrijf, fruitbedrijf of opengronds bloemenbedrijf. Een kwart van de biologische bedrijven bedrijft overige hoofdactiviteiten. Tabel 2.2 en grafiek 2.1 geven een overzicht van alle hoofdactiviteiten.

Tabel 2.2 Hoofdactiviteit van de biologische bedrijven (n=51)

Hoofdactiviteit	Aantal	%
Melkveehouderij	28	42
Akkerbouw	7	10
Overige rundveebedrijf	7	10
Opengronds groentebedrijf	6	9
Fruitbedrijf	1	1
Opengronds bloemenbedrijf	1	1
Overig	17	25

Grafiek 2.1 Hoofdactiviteit van de biologische bedrijven (n=51)

Hectares en pachten van land

In Noord-Holland hebben de 51 biologische boeren in totaal 2.525 hectares land in gebruik. De boeren hebben gezamenlijk 1.164 hectares in eigendom en 1.299 hectares in pacht. Gemiddeld hebben de biologische boeren 50 hectares in gebruik, waarvan 24 in eigendom en 26 in pacht.

Tabel 2.3 Verdeling hectares onder biologische boeren (n=51)⁴

Aantal hectares	Totaal	Gemiddeld
In eigendom	1.164	24
In pacht	1.299	26
Totaal	2.525	50

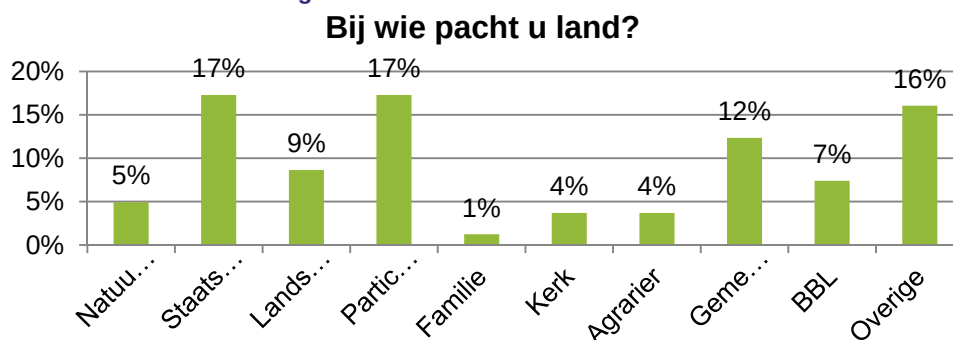
De boeren die aangaven dat zij land in pacht hebben, is gevraagd bij wie zij hun land pachten (zie tabel 2.4 en grafiek 2.2).

Tabel 2.4 Pachten van land door biologische boeren

Pachtland	Aantal boeren	%
Staatsbosbeheer	14	17
Particulier	14	17
Gemeente	10	12
Landschap Noord Holland	7	09
BBL	6	07
Natuurmonumenten	4	05
Kerk	3	04
Agrariër	3	04
Familie	1	01
Overige	13	16

Noot 4 Niet alle boeren hebben op elkaar aansluitende aantallen ingevuld in de enquête, waardoor het totaal afwijkt van de afzonderlijk aangegeven hectares. Bij de gegevens moet opgemerkt worden dat het voor de boeren alleen mogelijk was om in de enquête een afgerond aantal hectare in te vullen. De daadwerkelijke cijfers kunnen dus nog enigszins afwijken van de hier getoonde resultaten.

Grafiek 2.2 Pachten van land door biologische boeren

Onder overige mogelijkheden noemen de boeren land pachten bij onder andere PWN, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, RNH, de ASR, land in bruikleen, RVOB domein, Goois Natuurreservaat, Recreatieschap Spaarnwoude en Waternet.

Melkquotum

In totaal hebben 25 boeren aangegeven aan dat zij een melkquotum hebben, 26 boeren hebben dit niet. Gezamenlijk hebben de boeren een quotum van 8.023.827 liter melk, met een gemiddeld quotum van 157.330 liter.

Tabel 2.5 Melkquotum (n=25)
Melkquotum biologische boeren

Gemiddeld	157.330
Minimum	50.000
Maximum	850.000
Totaal	8.023.827

Bedrijfslocaties

Meer dan de helft van de bedrijven liggen niet in een natuurgebied (56,9%). Meer dan een kwart van de bedrijven ligt in een straal van 1 km bij een natuurgebied, slechts 15,7% van de bedrijven bevindt zich in een natuurgebied.

Tabel 2.6 Bedrijfslocatie (n=51)

Locatie	N	%
Niet binnen een natuurgebied	29	56,9
In een straal van 1 km bij een natuurgebied	14	27,5
In een natuurgebied	8	15,7
Totaal	51	100,0

Het totaal aantal hectare binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is 657 hectare. In tabel 2.7 staat het aantal hectare beschreven van de bedrijven in een natuurgebied.

Tabel 2.7 Aantal hectare binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) (n=8)

Aantal hectare per bedrijf	Aantal bedrijven	Totaal aantal hectare
0	2	0
20	2	40
25	1	25
85	1	85
107	1	107
400	1	400
Totaal	8	657

Uitwisseling van grondstoffen

De boeren is gevraagd of zij op dit moment grondstoffen uitwisselen met andere biologische boeren of tuinders. Mest wordt door de meeste boeren (22) uitgewisseld, gevolgd door stro en voer, elk door 14 boeren. Er zijn 22 boeren die aangeven dat zij op dit moment geen grondstoffen uitwisselen.

Tabel 2.8 Grondstoffen die worden uitgewisseld met andere biologische boeren of tuinders (n=51)

Uitwisselen	N
Mest	22
Stro	14
Voer	14
Overige*	1
Geen	22

*Bio-producten

De boeren is ook gevraagd of zij in de toekomst meer grondstoffen willen uitwisselen met andere biologische boeren of tuinders. Tabel 2.9 geeft een overzicht van de wens van de boeren om ook in de toekomst grondstoffen uit te wisselen.

Tabel 2.9 Grondstoffen die men in de toekomst wil uitwisselen (n=51)**Uitwisselen in de toekomst**

Uitwisselen op dit moment	Nee	Mest	Stro	Voer	Overige	Totaal
Mest	7	9	7	4	1	19
Stro	5	6	5	1	0	12
Voer	3	6	4	6	2	11
Overige	0	0	0	0	1	1
Geen	9	4	3	8	3	22
Totaal	17	17	12	14	5	48

*Land en grond, compost

Nevenactiviteiten

Een meerderheid van de biologische boeren onderneemt nevenactiviteiten op zijn bedrijf, het gaat om 72,5% van de biologische boeren.

Tabel 2.10 Bedrijven met nevenactiviteiten (n=51)

Nevenactiviteiten	N	%
Ja	37	72,5
Nee	14	27,5
Totaal	51	100,0

Zij doen aan natuurbeheer (17), hebben een zorgboerderij (12) of educatief bedrijf (9). Ook houden de boeren zich bezig met het verwerken van kaas (7) of beheren een camping (6). In tabel 2.11 wordt een groot deel van de nevenactiviteiten benoemd.

Tabel 2.11 Nevenactiviteiten op het bedrijf (n=37)

Nevenactiviteit	Aantal
Natuurbeheer	17
Zorgboerderij	12
Educatief bedrijf	9
Verwerking van kaas	7
Camping	6
Windmolens	2
Verwerking van ijs	2
Overige	23

Naast de al vooraf benoemde nevenactiviteiten geven de biologische boeren zelf aanvullende nevenactiviteiten aan, deze zijn schematisch weergegeven in de onderstaande tabel 2.12.

Tabel 2.12 Overige nevenactiviteiten op het bedrijf (n=23)

Huisverkoop (van melk/fruit)	3
Paarden pensionstalling	2
Vergaderlocatie/ workshops	2
Advieswerk	1
Appartementen	1
Bezorgen van bestelde groenten	1
Buitensport www.poldersport.com	1
Constructiewerkzaamheden	1
De Frisse Wind	1
Eigen afzet aan particulieren en bedrijven	1
Hooiberghutten	1

Maken en verkoop van boeketten	1
Schapenhouderij	1
Trainingsbureau	1
Verwerking van graan / boerderijwinkel	1
Verwerking van melk (zuivel)	1
Wassen van knolselderij	1
Winkel, ontvangstruimte verhuur en geluidsstudio	1
Zuivel-Vlees -restaurant-boerenmarkt-kinderboerderij.	1

Op de onderstaande websites (tabel 2.13) worden de nevenactiviteiten van de biologische boeren gepubliceerd.

Tabel 2.13 Websites van de bedrijven

www.boerderijachtervennen.nl	www.hortusnaturalis.nl
www.appelhoek.nl	www.klaverhoeve.com
www.loeigoeiezuivel.nl	www.koningshoeve-ettingen.nl
www.noorderhoeve.nl	www.kwekerijsjerps.nl
www.janknook.nl (nog verder in ontwikkeling)	www.naturalbulbs.nl
www.bewustbiologisch.nl	www.natuurlijkgenoegen.nl
www.boerted.nl	www.poldersport.com
www.dedinkelhoeve.nl	www.schapenstreek.nl en www.moois.org
www.defrissewind.nl	www.scorlewald.nl
www.degroenegriffioen.nl	www.zorgboeren.nl www.landzijde.nl
www.dikhoeve.nl	www.zorgboerderijbalder.nl
www.geitenboerderij.nl	www.hertoghoeve.nl
www.groenehoeve.nl	www.hippolytushoeve.nl

2.2 Behoud van biologisch areaal

Veranderingen in het biologisch areaal

De provincie Noord Holland vindt het belangrijk dat bestaande biologisch ondernemers hun areaal gecertificeerd kunnen houden en kunnen uitbreiden. Een belangrijk groeipotentieel van biologisch gecertificeerde gronden blijkt immers te liggen bij reeds bestaande biologische ondernemers.

Provincie Noord-Holland heeft de ambitie om 7% biologisch areaal te realiseren, dat is 9.000 hectare. Om de areaaldoelstelling te realiseren, ondersteunt de provincie bestaande en potentiële biologische bedrijven en zoekt ze naar mogelijkheden voor het creëren van extra gronden. Om zicht te hebben op het groeipotentieel van biologische boeren is aan alle biologische boeren gevraagd of zij erover denken om in de aankomende jaren veranderingen aan te gaan brengen in het (biologisch) areaal van hun bedrijf.

Twee derde van de biologische boeren wil haar biologisch areaal graag uitbreiden (67%) en een kwart van de boeren wil een gelijk biologisch areaal behouden (25%). Slechts vier biologische boeren geven aan dat zij areaal willen afstoten. Er is aan de boeren ook de mogelijkheid geboden om aan te geven dat of zij niet-biologisch willen uitbreiden. Geen van de boeren gaf de optie aan als mogelijkheid.

Tabel 2.14 Veranderingen in biologisch areaal

Behouden van areaal	N	%
Ja, meer biologisch areaal, kg melk of gewassen	34	67
Nee, het biologisch areaal blijft gelijk, aantal kg melk en gewassen	13	25
Ja, minder biologisch areaal, kg melk of gewassen	4	8
Totaal	51	100

In deze paragraaf gaan we achtereenvolgens in op de mogelijk veranderende situaties voor de biologische boeren, de uitbreiding of inperking van hun areaal.

Uitbreiding biologisch areaal

De biologische boeren hebben zeer diverse redenen om te willen uitbreiden met biologisch areaal. Zij noemen de volgende: voorbereiden op de toekomst (6), passie, passende werkwijze (5), een groeiende vraag van de markt (4), bedrijfs perspectief en -ontwikkeling (4), opvolging en toetreding van zoon tot het bedrijf (3), verbetering van het inkomen (3) en stabiele prijzen, rendabel (3).

Daarnaast is uitbreiding van het areaal noodzakelijk om continuïteit van het bedrijf te waarborgen (2), efficiënter werken en kostenreductie door schaalvergroting (2), niet voldoende eigen ruwvoer (2), de afzet van bio-producten verloopt 'prettig' (1), voor uitbreiding is meer land nodig (1), een ruimere vruchtwisseling (1) en zelfvoorzienend worden (1).

Aan de biologische boeren is gevraagd met hoeveel hectare en/of aantal kg melk zij graag willen uitbreiden in de toekomst. In tabel 2.15 ziet u een overzicht van de resultaten.

Tabel 2.15 Uitbreiding aantal hectare en kg melk (n= 34)

	Aantal hectare	Aantal kg melk
Aantal boeren	32	23
Gemiddeld	19	190.437
Minimum	1	0
Maximum	130	1.000.000
Totaal	622	4.380.051

Er zijn 32 boeren die hun hectaren willen uitbreiden, in totaal een potentieel areaal van 622 hectare. Gemiddeld gaat het om 19 hectare per boer. 23 boeren willen het aantal kg melk uitbreiden, een potentiële uitbreiding van 4.380.051 liter. Gemiddeld gaat het om 190.437 liter melk per boer. De uitbreidingen vinden waarschijnlijk plaats in de aankomende twee tot vijf jaar (tabel 2.16).

Tabel 2.16 Termijn van uitbreiding biologisch areaal (n=34)

Termijnen	N	%
1-2 jaar	10	29
2-5 jaar	12	35
Binnen 1 jaar	4	12
Meer dan 5 jaar	3	9
Weet niet	5	15
Totaal	34	100

De helft van de boeren wil uitbreiden met grasland (56%) en een kwart van hen grasland gecombineerd met bouwland (24%).

Tabel 2.17 Grondgebruik bij de uitbreiding (n=34)

Grondgebruik	N	%
Grasland	19	56
Grasland en bouwland	8	24
Bouwland	6	17
Weet niet	1	3
Totaal	34	100

Voor 74% van de 34 biologische boeren die in de toekomst graag hun biologisch areaal wil uitbreiden is het interessant om vrijblijvend informatie of ondersteuning te krijgen vanuit het programma Biologisch Ondernemen Noord Holland.

Tabel 2.18 Vrijblijvend informatie of ondersteuning van de provincie gewenst (n=34)

	N	%
Ja	25	74
Nee	3	9
Weet niet	6	17
Totaal	34	100

Inperking biologisch areaal

Er zijn vier boeren die aangeven dat zij in de nabije toekomst hun biologisch areaal willen inperken. Zij geven hiervoor enkele redenen aan:

- Niet meer geïnteresseerd in uitbreiden i.v.m. problemen met de afzet en prijsvorming.
- De grootschaligheid bij biologische landbouw slaat toe en het verlies van de ziel!
- Overschot ruwvoer en geen opvolger.
- Verschraling van de grond, onkruid druk, niet kunnen oogsten van rode bieten.

De boeren willen elk het areaal inperken in hectare, geen van de boeren wil het aantal kg melk inperken. Het gaat om een totale inperking van 32 hectare. Gemiddeld gaat het om 8 hectare per boer.

Tabel 2.19 Inperken aantal hectare (n=4)

	Aantal hectare
Aantal boeren	4
Gemiddeld	8
Minimum	2
Maximum	20
Totaal	32

De biologische boeren willen op korte termijn gaan inperken, binnen één of twee jaar.

Tabel 2.20 Termijn van inperking biologisch areaal (n=4)

Termijnen	N	%
Binnen 1 jaar	2	50
1-2 jaar	2	50
Totaal	4	100

Zij geven aan voornamelijk op bouwland te gaan inperken, slechts één boer is voornemens om grasland af te stoten. Bij de helft van de boeren behoudt de grond die wordt afgestoten of verkocht de biologische certificering.

Tabel 2.21 Grondgebruik waarin wordt ingeperkt (n=4)

Grondgebruik	N	%
Bouwland	3	75
Grasland	1	25
Totaal	4	100

Tabel 2.22 Behoud de grond de certificering (n=4)

Certificering	N	%
Ja	2	50
Nee	2	50
Totaal	4	100

Voor 3 van de 4 biologische boeren die in de toekomst graag hun biologisch areaal wil afstoten is het interessant om vrijblijvend informatie of ondersteuning te krijgen vanuit het programma Biologisch Ondernemen Noord Holland.

Tabel 2.23 Vrijblijvend informatie of ondersteuning

Vrijblijvend informatie of ondersteuning	N	%
Ja	3	75
Nee	1	25
Totaal	4	100

2.3 De toekomst van de biologische bedrijven

Perspectief op de toekomstige bedrijfsvoering

Aan de boeren is gevraagd hoe zij de toekomst van hun bedrijf zien en of er op termijn sprake is van wijzigingen in de bedrijfsvoering van hun biologisch bedrijf.

Tabel 2.24 De toekomstperspectieven

Bedrijfsvoering	N	%
Bedrijfsvoering blijft zoals het nu is	29	57
Bedrijfsopvolging (vanuit familie)	16	31
Bedrijfsoverdracht naar externen	4	8
Bedrijfsbeëindiging	2	4
Totaal	51	100

Meer dan de helft van de biologische bedrijven blijft een gelijke bedrijfsvoering houden. Bijna een derde van de bedrijven ziet op termijn een bedrijfsopvolging (vanuit familie). Enkele bedrijven gaan hun bedrijf op termijn overdragen naar externen en slechts twee bedrijven besluiten tot bedrijfsbeëindiging in de komende jaren.

In deze paragraaf gaan we in op de wijze waarop boeren zich voorgenomen hebben om wijzigingen door te voeren in de bedrijfsvoering. We bespreken achtereenvolgens de bedrijfsopvolging, bedrijfsoverdracht en de bedrijfsbeëindiging door biologische boeren.

Bedrijfsopvolging

De meeste biologische boeren (56,6%) die een bedrijfsopvolging (vanuit familie) voorzien geven aan dat dit over meer dan vijf jaar zal plaatsvinden. Enkele bedrijven zien deze bedrijfsverandering al plaatsvinden in de aankomende vijf jaar.

Tabel 2.25 Termijn bedrijfsopvolging (n=16)

Bedrijfsopvolging	N	%
Binnen 1 jaar	2	12,5
1 - 2 jaar	2	12,5
3 - 5 jaar	2	12,5
Meer dan 5 jaar	9	56,3
Weet niet	1	6,2
Totaal	16	100,0

De gemiddelde leeftijd van de bedrijfshoofden is op dit moment 56 jaar (geboortjaar:1956), waarbij het oudste bedrijfshoofd in 1947 geboren is en de jongste in 1966. De gemiddelde leeftijd van de opvolgers is op dit moment 24 jaar (geboortjaar:1988), waarbij de oudste opvolger in 1978 geboren is en de jongste in 2000. Alle bedrijven (16) blijven na bedrijfsopvolging biologisch gecertificeerd.

Bijna twee derde van de boeren (62,5%) die een bedrijfsopvolging (vanuit familie) voorzien staan welwillend tegenover het aanbod van de provincie om vrijblijvend informatie en ondersteuning te krijgen.

Tabel 2.26 Vrijblijvende informatie vanuit de provincie Noord-Holland om het bedrijf biologisch gecertificeerd te laten opvolgen dan wel zelf enkele dieren aanhouden op biologische gecertificeerde grond

Vrijblijvend informatie of ondersteuning	N	%
Ja	10	62,5
Nee	5	31,3
Onbekend	1	6,2
Totaal	15	100,0

Bedrijfsoverdracht

De enkele boeren die hun bedrijf over willen dragen geven wisselende termijnen aan, waarbij twee van hen geen concrete termijn hebben aangegeven. De vier bedrijven blijven elk na bedrijfsopvolging biologisch gecertificeerd.

Tabel 2.27 Termijn bedrijfsoverdracht (n=4)

Bedrijfsopvolging	N	%
3 - 5 jaar	1	25
Meer dan 5 jaar	1	25
Weet niet	2	50
Totaal	4	100

Twee boeren geven aan graag gebruik te maken van de vrijblijvende informatie van de provincie Noord-Holland, de andere twee hebben hier geen behoefte aan.

Tabel 2.28 Vrijblijvende informatie vanuit de provincie Noord-Holland om het bedrijf biologisch gecertificeerd te laten opvolgen dan wel zelf enkele dieren aanhouden op biologische gecertificeerde grond

Vrijblijvend informatie of ondersteuning	N	%
Ja	2	50
Nee	2	50
Totaal	4	100

Bedrijfsbeëindiging

Er zijn twee boeren die hun bedrijf willen beëindigen, de een op korte termijn, de ander over meer dan vijf jaar. Degene die op korte termijn stopt, heeft geen behoefte aan het aanbod van informatie van de provincie. Het bedrijf dat op een latere termijn beëindigd wordt, zou wel graag informatie ontvangen.

Tabel 2.29 Termijn beëindiging van bedrijven (n=2)

Termijn beëindiging	N	%	Informatiebehoefte
Binnen 1 jaar	1	50	Nee
Meer dan 5 jaar	1	50	Ja
Totaal	2	100	

2.4 Informatiebehoefte biologische boeren

Bekendheid met websites

Biologisch Ondernemen Noord-Holland toont op www.groenegronden.nl gegevens van ondernemers die grond nodig hebben en geïnteresseerd zijn in omschakeling. De website brengt vraag naar en aanbod van biologische grond voor Noord-Holland beter in beeld.

De website www.groenegronden.nl is onder bijna de helft van de biologische boeren (47%) niet bekend. 40% van de boeren is wel bekend met de website en heeft deze ook al eens bezocht.

Tabel 2.30 Bekendheid website www.groenegronden.nl onder biologische boeren

Bekendheid website	N	%
Nee, de website is niet bekend	24	47
Ja, de website is bekend en heb ik al eens bezocht	21	41
Ja, de website is bekend, maar heb ik nog nooit bezocht	6	12
Totaal	51	100

De website www.biologischondernemen.nl is onder de helft van de biologische boeren van de biologische boeren niet bekend. 43% van de boeren is wel bekend met de website en heeft deze ook al eens bezocht.

Tabel 2.31 Bekendheid website www.biologischondernemen.nl onder biologische boeren

Bekendheid website	N	%
Nee, de website is niet bekend	25	49
Ja, de website is bekend en heb ik al eens bezocht	22	43
Ja, de website is bekend, maar heb ik nog nooit bezocht	4	8
Totaal	51	100

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met zestig medewerkers. We werken in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook van maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.